

10. XII KOŁOKWIUM O SŁOWIE BOŻYM W PATRIMONIUM SYRYJSKIM (Antelias, Liban, 22-26 IV 2009)

W dniach 22-26 IV 2009 r. w Antelias (Liban) odbyła się zorganizowana przez Centre d'Etudes et de Recherches Orientale (CERO) XII Konferencja Naukowa w cyklu Patrimoine Syriaque, tym razem na temat: *La Parole de Dieu dans le patrimoine syriaque. Au risque de la diversité (culturelle et religieuse)*. Obrady, po odczytaniu listu, jaki do uczestników kolokwium skierował profesor Sebastian Brock, rozpoczął Alain Desreumaux.

W pierwszym dniu obrady prowadził o. Paul Rouhana i o. Antoine Aoukar, po południu zaś o. Maroun Atallah i o. Paul Feghali. Pierwsze wykłady wprowadzały zarówno w technikę egzegetyczną, jak i ulubione tematy najbardziej znanych starożytnych egzegetów tradycji języka syryjskiego: Tacjana (*Tatien, l'unité de la Parole de Dieu dans Diatessaron* – p. Izabella-Maria Jurasz); św. Efrema (*Ephraïm commente Saint Paul* – opat Boulos Tannoury); Dionizego bar Salib (*Denys bar Salibi commente le NT* – o. Roger Akhrass); Ishodad z Merw (*Ishodad de Merev commente l'AT* – o. Maroun Aoun). Następnie podjęto temat dotyczący związku egzegezy z tradycją przekładu. W świat tłumaczy syryjskich wprowadziło wystąpienie Hermana Teule z Louvain (*Interculturalité syriaque – arabe. Réflexions sur le mouvement traducteur syriaque – arabe – syriaque*) oraz wykłady ukazujące to zagadnienie w świecie żydowskim (*L'exégèse rabbinique: les grands principes* – Youhanan Lambert), w okresie patrystycznym (*La période patristique: du commentaire à la réflexion* – Michel Younes) i w czasach islamu (*Le commentaire du Coran en islam* – o. Adel Théodore Khoury). Podsumowaniem pierwszego dnia obrad była dyskusja zaproszonych prelegentów na temat powiązania trzech omówionych tradycji, jak i trzech różnych technik artykulacji, którą prowadził Paul Feghali.

Kolejny dzień obrad był poświęcony miejscu Pisma Świętego i jego lektury w życiu wierzących. Miał on za zadanie ukazać specyficzne miejsce Pisma Świętego w tradycji języka syriackiego, tradycji obecnej we wspólnotach wywodzących się z niej i trwających do dziś. Po wprowadzeniu ogólnym zaprezentowano pozycję, jaką zajmuje Pismo Święte i jego medytacja/recytacja w ramach życia sakramentalnego, w anaforach eucharystycznych, w modlitwie prywatnej i wspólnotowej, ze szczególnym uwzględnieniem modlitwy monastycznej (także oficjum maronickiego: *La célébration liturgique de la Parole de Dieu chez les Moines Syriens Acémètes* – o. Chafiq Abou Zayd; *La Bible dans l'office de Marina* – Clémence Helou). Kolejne wystąpienia ukazywały szczególnie charakter recytatywu Pisma Świętego (*L'utilisation des psaumes dans la liturgie et la vie quotidienne* – Yohanen Lambert) z uwzględnieniem innych religii semickich (*La cantillation traditionnelle dans les religions abrahamiques* – Nidaa Abou Mrad). Kończąca w ten dzień *table-ronde* ukazywała to wzajemne przenikanie życia społecznego i religijnego obecnego na Wschodzie w nawiązaniu do tradycji żydowskiej, chrześcijańskiej i islamu. Jednakże związek Słowa Bożego z życiem wierzących to także sztuka dekoracyjna (*Les Ecritures et leur rapport avec le décor peint dans la chapelle rupestre de Kfar Shleiman* – Nada Helou); od strony patrystycznej dzień ten nie wniósł ze sobą nic ciekawego.

Ostatni dzień sympozjum dotyczył spojrzenia na Pismo Święte w tradycji syryjskiej w ramach historii zbawienia i samoobjawienia się Boga. Pierwsze wystąpienie o. Paula

Feghali dotyczyło kwestii natchnienia syryjskiego tłumaczenia Starego Testamentu (*Inspiration et révélation dans quelle mesure le text de la Peshittâ peut-il être inspiré du fait qu'il est très proche de hébreu: Siracide*). Temat ten podjęli kolejni prelegenci: o. Ayoub Chehwan (*LAT du Targum au text syriaque*), o. Pierre Najem (*De la vieille version syriaque à Peshitta*) i o. Nagi Edelbi (*Les textes arabes à partir des différentes langues*). Egzegeza syryjska przebiegała w środowisku przenikania się wielu kultur: każda z nich miała własne podejście do tekstu, a widać to w egzegezie. Pani Izabella Jurasz ukazała wpływ greckiej tradycji i syryjskich koncepcji w środowisku antiocheńskim (*Écriture, Création, Révélation. Théologie de la Parole de Dieu dans les lectures patristiques du Prologue de Jean en milieu antiochien [IIe-IVe siècles]*), wzajemne zaś oddziaływanie poprzez środowisko syryjskie Żydów i muzułmanów przybliżył o. Georges Rahmé (*Le monde syriaque comme lieu de rencontre entre la tradition juive et musulmane*). Ostatnie wystąpienia i dyskusje były poświęcone zagadnieniom współczesnego dialogu międzyreligijnego w kontekście Libanu, kraju, w którym zagadnienia te są szczególnie ostre (dodajmy, dyskusja transmitowana na żywo na dwa miesiące przed wyborami parlamentarnymi).

Spotkanie niewątpliwie ciekawe, choć nie wszystko dotyczyło patrystyki. Poziom wystąpień był różny, trzeba jednak stwierdzić, że wykłady związane z tradycją syryjską, były ciekawe i na wysokim poziomie, co nie zawsze można powiedzieć o części publicystycznej.

Ks. Jan W. Żelazny – Kraków, PAT

11. KONFERENCJA O MONASTYCZYM SYRYJSKIM (Paris, 20 XI 2009)

W dniu 20 XI 2009 r. w Paryżu, w Instytucie Protestanckim, odbyła się konferencja naukowa nt. *Le monachisme syriaque*. Konferencja ta, zorganizowana przez Société d'Études Syriaques w cyklu tzw. Table-ronde, była już z kolei siódma. Spotkania te są pomyślane, jako miejsce dzielenia się wynikami badań nad spuścizną tradycji syryjskiego Wschodu, a jednocześnie jako wprowadzenie w kolejne zagadnienia związane z analizą i studium myśli Ojców Syryjskich. Tegoroczne spotkanie, jak już zaznaczono, zostało poświęcone monastycznej tradycji syryjskiej. Pierwszy wniosek, jaki można z niego wyciągnąć po wysłuchaniu kilku kolejnych referatów i przeprowadzonej po nich dyskusji, dotyczy korzeni ruchu monastycznego w Syrii; otóż wszyscy autorzy podkreślali mniej lub bardziej wyraźnie, że korzeni tego fenomenu na gruncie syryjskim należy szukać w specyficznym ascetyzmie charakteryzującym chrześcijaństwo syryjskie u jego początków. W swoim referacie Claire Fauchon (Uniwersytet w Lyonie) ukazała cztery podstawowe grupy wiernych: laików, synów przymierza, mnichów i anachoretów oraz ich powiązanie z życiem wspólnoty wierzących. Ten specyficzny charakter ascetyzmu został ukazany w kolejnym referacie Marie-Joseph Pierre (EPHE V), dotyczącym konkretnie osób konsekrowanych w *Demonstrationes Afrahata* i w *Liber Graduum (Księżde stopni)*. Odczytany następnie referat Lucasa Schachnera (Oxford) ukazał rolę ekonomiczną klasztorów w całej historii chrześcijan syryjskich.

Jednak specyfika monastycyzmu syryjskiego doszła do głosu w referacie Sabino Chialá, znawcy życia klasztorów syryjskich za czasów Abrahama z Kashkar (503-588).